

érdekes kiállításait, amelyek közt különösen «A Régi Buda és Pest könyvekben és képekben» című aratott emlékezetes sikert. Már a megalakuláskor tervbe vették egy évkönyv megjelentetését is, de a mindenütt kísértő anyagi nehézségek folytán csak most láthatott napvilágot az első kötet, hogy külső-belső szépségeivel, művészi tipografiájával és népszerűen szakszerű cikkeivel új híveket nyerjen meg a könyv kultuszának. A társaság nyolc évének eredményekben gazdag történetéről EISLER Mihály József főtítkár ad számot. VÉGH Gyula a «szép könyvről» ír, kiemelve könyvművészetünk színvonalának emelkedését, amely nemcsak a luxuskiadásokban nyilvánul meg, hanem az olcsóbb könyvekre fordított fokozottabb gondban is. KNER Imre a tipografia és a könyvművészet határaitól szólna érdekesen ismerteti a papír, a szedés, a könyvdísz, az illusztráció artistikus összehatásának feltételeit; a felhozott tipografiai hibákat jó ötlettel nyomban bemutatja cikke egyes oldalainak szedésében. A társulat tagnévsora, alapszabálykivonata és kiadványainak, valamint katalógusainak jegyzéke zárják le a kötetet. Külön említést érdemelnek a mellékelt egész oldalas hirdetések, amelyek mindegyike betűiben példa a KNER cikkében ismertetett különféle betűtípusokra és így szervesen beléilleszkedik az artistikus keretbe.

H. G.

Hoffmann Edith: *Régi magyar bibliofilek.* (Bp.), 1929. M. Bibliophil Társaság. (Biró M. ny.) Kis 4r. 304 l. (Készült 550 példányban merített papíron). Ára P 40.—

HOFFMANN Edith asszony, a Szépművészeti Múzeum kiváló képzett-ségű főtisztviselője immár körülbelül egy évtized óta műveli szakirodalmunkban a miniatúra történetének nálunk eddig meglehetősen parlagon heverő területét. Kutatásai során számos új és értékes eredményre jutott. A hazai és külföldi könyvtárakban őrzött magyar vagy magyar vonatkozású emlékek jórészt autopsián alapuló gondos áttanulmányozása nála a szinte beláthatatlan külföldi szakirodalom, valamint a meghatározásokhoz multhatatlanul szükséges külföldi emlékműanyag alapos és erős kritikai érzékre valló ismeretével párosul. E becses tulajdonságok lehetővé tették számára, hogy a hazai emlékek feltárásában érdemeket szerzett elődei, akiknek soraiból CSONTOSI Jánost, FRAKNÓI Vilmost, HEVESY Andort SCHÖNHERR Gyulát és VARJÚ Elemért kell kiemelnünk, megállapításait, vagy sejtelméit stíluskritikai és műtörténeti ismereteinek gazdag tárházából vett eszközökkel vegye revízió alá s erősítse meg, vagy helyezze új, helyesebb megvilágításba.

Eddigi kutatásainak eredményeit nem egy új adalékkal megszerzerve foglalta egybe abban a vonzó módon megírt előkelő kiállítású kötetében, melyet a M. Bibliophil Társaság adott ki *Régi magyar Bibliofilek* címen. A meglepően gazdag anyagot a megrendelők vagy tulajdonosok neve alatt csoportosítva, szigorúan időrendben mutatja be Nagy Lajos korától a mohácsi vészig. Minden egyes fejezet élére az illető korszak könyvkedvelő uralkodóját állította, majd sorra veszi mindazokat a magán-személyeket, akik akár a maguk, akár valami templom vagy szerzet számára készítettett többé-kevésbé díszes kiállítású kéziratot adták tanujelét annak, hogy volt érzékük a szép könyvek iránt. A bibliofil fogalmát szerző ily módon meglehetősen kiterjesztette, aminek már csak azért is örülünk, mert így megkapjuk szinte az egész reánk maradt, helyesebben eddigélt feltárt emlékananyag beható, rendszeres tárgyalását. Legfeljebb azt kifogásolhatnánk, hogy az író mint X. vagy Y. bibliofil könyvről beszél az olyan emlékekről is, melyek az illető költségén, de nem saját személyes használatára készültek. A tárgyalás szigorúan kronológikus módjának természetes velejárója, hogy szerző itt-ott önmagát kénytelen megismételni.

Az egyes szakaszokban szerző a rendelkezésére álló adatok bőségéhez igazodva többé-kevésbé részletes képet rajzol az illető bibliofil pályájáról, műpártolásáról, irodalmi izléséről s a nevéhez kapcsolódó emlékeket nem csupán díszük stílusa és technikája szempontjából elemzi, hanem sokszor hányatott sorsuk egész folyamán végigkíséri. A munka súlypontja természetesen a kéziratok miniatura anyagára esik. Nagy ambícióval, éles szemmel és pompás emlékezőtehetséggel fog vizsgálatukhoz. Megállapítja a műhelyt, vagy művészi kört, amelybe az egyes emlékek sorolhatók, elemzi a forrásokat, melyekből egy-egy miniátor merített s e módszerrel nem egyszer sikerül neki a magyarság számára visszahódítani olyan alkotásokat, melyeket stílusuk felületesebb szemlélete alapján eddig külföldi termékeknek vélték. Talán mondanunk sem kell, hogy szerző föltevéseiben, következtetéseiben mindenkor a legtárgyilagosabb alapon áll s önmagát is a legszigorúbb kritikával ellenőrzi. Megvan benne az igazi tudós erkölcsi bátorsága ahhoz, hogy saját régibb állításait is elvesse, vagy módosítsa, ha azok tarthatatlanságáról, vagy gyengéiről újabb adatok, vagy még behatóbb vizsgálat alapján meggyőződött.

A későbbi kutatások számára igen hasznos segédeszköznek fog bizonyulni az a 25 címerkép, melyet szerző heraldikai leírásuk és lelőhelyük kíséretében műve végéhez csatolt s amely fölöttébb meg fogja könnyíteni

a magyarországi cimertanban járatlan külföldieknek is egy-egy címeres kézirat vagy ősnymtatvány egykori tulajdonosának a meghatározását.

A címeres táblákon kívül még 37 kitűnően megválogatott, de sajnos méreteiben az eredetihez képest többnyire erősen redukált műmelléklet van a kötetben. Ezek sokszorosítása azonban nem áll azon a színvonalon, melyet a Biró nyomda a mű szövegrészének előállításánál elért. Nyomásuk nem elég tiszta, sokszor egyenetlen s a kezünkben megfordult példány újjlenyomat-gyűjteménye arról tanuskodik, hogy kellő megszikkadás előtt került a könyvkötőhöz. A tipográfiai elrendezés REITER László érdeme, aki az Amicus-vállalat előkelő ízléssel kiállított kiadványaival vívta ki az újabb német könyv-stilust kedvelő bibliofilek elismerését. A Biró-nyomda derekasan támogatta a tervezőt feladatában. Tipográfiai szempontból, ha a 60. lapon éktelenkedő spiesztlől s a 69. lap táblázatos szedésének apróbb egyenetlenségeitől eltekintünk, alig van benne kivetni való. Csupán azt furcsáljuk, hogy a szöveg és a mutatók közé ékelt római számozású táblákat beszámították a lapszámozásba, úgy hogy a sajtóképeni lapszámozás 211-től 293-ra ugrik.

(Budapest.)

GULYÁS PÁL.

Az Országos Magyar Szépművészeti Múzeum Évkönyvei.
Közrebocsátja az Igazgatóság. Szerkeszti: *Petrovics Elek*. V. kötet.
1927—1928. Budapest, 1929. 4°, (2) 233 (1) l.

Szépművészeti Múzeumunk évkönyveinek ez a legújabb kötete, bár címlapján ezúttal csak két évszámot visel, terjedelmére is, a benne közzétett dolgozatok számára is meghaladja a legutóbbi, háromsztetendei évkörré kibocsátott kötetet. Előkelő külsejében ragaszkodik a sorozat kialakult hagyományaihoz, gazdag képanyagának technikai tökéletessége meg épen fokozódó gondosságról tanuskodik.

Foglalata nemcsak sokat, hanem sokoldalút is nyújt mindenkép alkalmat arra, hogy jónevű művészeti gyűjteményünk gazdag anyaga s a benne folyó odaadó, szakavatott munka iránt mind itthon, mind az ország határain túl érdeklődést és megbecsülést keltsen. Az intézet főigazgatója PETROVICS Elek, ki a gondjaira bízott kincseket nemcsak hogy egyre alkalmasabb és instruktívabb elhelyezéssel viszi bele a múzeumlátogatók tudatába és önérzetébe, hanem azokat évről-évre szerető gonddal és szerencsés kézzel meg is gazdagítja: ezekkel az évkönyvekkel hűségesen beszámol arról az elmélyedő és eredményekben gazdag tevékenységről is, mely — jobbára intézetének falai között — ez anyag tudományos meg-